

consciousness]. Kamianets-Podilskyi.

11. Rubynshtein, S. L. (1989). *Osnovu obshchei psikhohohy*. [Basics of general psychology]. Moscow.

12. Rudnytska, O. P. (2005). *Pedahohika: zahalna ta mystetska: navchalnyi posibnyk*. [Pedagogy: general and artistic: a manual]. Ternopil.

13. *Filosofia*. (1997). [Philosophy]. Kyiv.

14. Shapovalova, L. V. (2007). *Refleksyivnyi khudozhnyk. Problemu refleksyy v muzikalnom tvorchestve*. [Reflective artist. Problems of reflection in musical creativity]. Kharkiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЦИГАНЮК Люція Ігорівна – старший викладач циклової комісії фортепіанних дисциплін кафедри теорії та методики музичного мистецтва

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Наукові інтереси: методика навчання гри на фортепіано у вищій школі, формування особистості майбутніх учителів музики.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

TSYHANIUK Liutsiya Ihorivna – Senior Lecturer of the Cycle Commission of Piano Disciplines of the Department of Theory and Methodology of Music Art of Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy.

Circle of scientific interests: methods of teaching piano playing in high school, forming the personality of the future music teachers.

Стаття надійшла до редакції 17.04.2019 р.

УДК 373.5.016:78045

ВЕНГРИНЮК Оксана Володимирівна – аспірант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна НАПН України
e-mail: pednauk@gmail.com

СТВОРЕННЯ ТВОРЧОГО СЕРЕДОВИЩА В МИСТЕЦЬКОМУ ПРОСТОРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформування освітньої сфери, яке сьогодні увійшло в свою найактивнішу фазу, безпосередньо впливає на майбутнє мистецької освіти в Україні, яку без перебільшення можна назвати нашим національним надбанням.

Швидкоплинні соціокультурні та економічні зміни суспільства вимагають мобільних, креативних фахівців, здатних до саморозвитку і творчих перетворень.

Формування творчої особистості є найголовнішою вимогою і, одночасно, досягненням суспільства, адже в усіх галузях людської діяльності вона є каталізатором прогресивного руху. Саме тому створення умов для ефективного формування творчого потенціалу особистості, як основного фактору її розвитку, є невідкладною проблемою сучасної освіти.

Сучасний вчитель – це вчитель-професіонал, який знаходиться у постійному творчому пошуку. Сьогодні вчителю необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя.

Конкурентоспроможний вчитель повинен володіти надзвичайними можливостями впливати на проблеми світогляду особистості настроїв і моральності учнів.

Учитель сучасної школи не просто

навчає, а формує духовно-інтелектуальну, творчу особистість, адаптовану до сучасних вимог, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісний нормативний досвід поколінь, виробляючи свій власний досвід діяльності, творчості, спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання освітнього середовища досить ґрунтовно висвітлені у працях таких науковців, як І. Баєва, М. Боритко Л. Буєва, А. Валицька, О. Верещак, О. Гуменюк, Р. Дегтяренко, І. Демакова, С. Дерябо, Н. Крилова, В. Левін, О. Любар, Г. Любимова, С. Савченко, В. Струманський, І. Улановська, А. Хуторський.

Особистість педагога, а також теоретичне і практичне розв'язання проблеми його творчого розвитку в процесі професійного навчання завжди привертала увагу науковців (І. Драч, І. Зязюн, В. Кан-Калік, Г. Коджаспірова, О. Макаренко, Я. Пономарьов, М. Поташник, К. Ушинський та ін.).

Мета статті – дослідити проблему створення освітнього середовища в музичному просторі для вчителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення у процесі фахової підготовки вчителів мистецьких дисциплін, створенням освітнього середовища, яке формувало б адекватні мотиви розвитку

необхідних знань та вмінь, серед яких художньо-комунікативні вміння, досягнення успіху у художній-педагогічній діяльності.

У статті розглядаються деякі аспекти створення творчого середовища в мистецькому просторі для вчителів музичного мистецтва.

Сучасний світ висуває в якості основного пріоритету освіти формування соціально-активної, творчої особистості, здатної швидко і мобільно пристосовуватися до мінливих умов життя.

Визначаючи сутність феномену творчого потенціалу є необхідним спиратися на ряд значущих у цьому контексті понять, таких як особистість, творчість, потенціал особистості.

Особистість є надскладним і багатогранним феноменом, що робить її предметом філософського осмислення починаючи з давніх часів. У довідковій літературі особистість визначається як динамічна, відносно стійка, цілісна система інтелектуальних, соціально-культурних і морально-вольових якостей людини, що виражені через індивідуальні особливості її свідомості й діяльності [8].

Особистість – це живе діяння, вчинки, світ переживань, потрясінь, пошуків, відшукування парадоксів і протиріч у соціумі, набуття досвіду їхнього вирішення та пояснення їхніх причин.

Особистість не може створити себе, вона формується і розвивається на основі засвоєння і привласнення досягнень загальнолюдської і національної культури, осягнення загальнолюдського і національного досвіду життєдіяльності у соціумі.

Творче мислення, оригінальні нестандартні рішення поставлених завдань, креативне мислення, багата уява і фантазія притаманні тій особистості, яка завжди буде високопрофесійним спеціалістом, здатним до творчості у будь-якій галузі професійної діяльності.

Творчість людини – явище складне, багатогранне і суперечливе, охоплює чимало сфер її буття. «У людини немає благороднішого заняття, яке б виправдовувало б її існування на землі, підтверджувало б високе звання людини, давало б їй глибоку й істинну насолоду від ранньої юності до похилої старості, ніж творчість», – зазначав філософ М. Гончаренко [2, с. 218].

Зі зміною соціальних умов, стрімким науково-технічним прогресом висуваються нові вимоги до організації освітнього процесу. Більшість дослідників визнають важливість вивчення умов, що впливають на розвиток особистості, стимулювання

мотивації щодо формування необхідних знань та вмінь. У якості такої умови виокремлюють створення творчого освітнього середовища.

У вітчизняній педагогіці термін «середовище» почав активно використовуватися в 20-ті роки ХХ століття.

У роботі В. Сухомлинського визначено, що колектив тільки тоді може стати сприятливим середовищем, коли він створюється у спільній творчій діяльності; «Педагогіку середовища» розробляв С. Т. Шацький; «суспільне середовище дитини» описується в працях П. П. Блонського; «довкілля» – у А. С. Макаренка. Автори доводили, що об'єктом впливу педагога повинна бути не дитина, а зовнішні умови – люди, їх міжособистісні відносини, предмети, діяльність, та внутрішні умови – емоційний стан дитини, його ставлення до самого себе, життєвий досвід, установки.

Вивченням терміну «середовище» займалося багато учених, зокрема: М. Бєрулава, А. Данилюк, Н. Крилова, Т. Мальковська, Л. Никандров, М. Скаткін, В. Ясвін. Можливості середовища у вищій школі вивчали Н. Анікеєв, А. Артюхова, О. Реброва, І. Федотенко, А. Хуторської, Г. Чіконіна [5].

У мистецтвознавстві про вплив середовища на музичні інтереси молоді згадував А. Сохор. Середовищний підхід знайшов своє відбиття в методиці мистецької освіти у вигляді особливої умови формування творчої особистості – це творче середовище навчання. Спеціальні дослідження О. Апраксіної, Л. Арчажнікової, Л. Коваль, А. Козир, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін. присвячені підготовці вчителя мистецьких дисциплін [5].

Що ж таке середовище? Середовище – це просторове утворення, передбачене для життєдіяльного процесу конкретної людини. Це той же штучно створений простір, але пристосований до життєдіяльності у ньому людей з урахуванням їх особистих психологічних, психофізичних, емоційних особливостей.

В. А. Ясвін, комплексно досліджуючи освітнє середовище та його види, визначив поняття «освітнє середовище» як систему впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні [9, с. 14].

На думку О. Ребрової, в освітньому середовищі здійснюються активніше ментальні процеси та ідентифікація особистості: її самовизначення та

самоствердження. Науковець вживає поняття культурно-освітнє середовище, тлумачить його як «частковий, конкретизований фрагмент культурно-освітнього простору, який є педагогічною інтегрованою реальністю, що створює умови для ефективної педагогічної взаємодії учасників освітнього процесу, для вирішення конкретної педагогічної мети у відповідності до змістових характерних ознак, нормативних вимог соціокультурного освітнього простору» [7, с. 165].

Чеський педагог Я. Корчак говорив, що «творче освітнє середовище» – це середовище, що сприяє вільному розвитку активної особистості, це середовище, що найбільшою мірою забезпечує можливості розвитку свободи і активності [4, с. 175].

Враховуючи думку науковців та підготовку вчителів музичного мистецтва, освітнє середовище, що створюється як педагогічна умова з метою формування художньо-комунікативних умінь, може бути позначено як творче художньо-освітнє середовище. Створення такого середовища сприяє розвитку творчої активності особистості, формуванню її художньо-комунікативних умінь. Також характеризується системністю взаємозв'язків його об'єктів, цілісністю, естетичною функціональністю, організаційною зумовленістю інтеграцією мистецтва та діалогової взаємодії його представників.

У педагогічному процесі виховання дітей належить учителю, який має особистий вплив. Це особистість, яка вчить цінностям культури, відносин, діяльність якої спрямована на ціннісне перетворення педагогічної реальності.

При підготовці до уроку вчитель мистецьких дисциплін повинен підібрати такі художні твори та творчі завдання, які б розкривали вічні загальнолюдські проблеми, багатство емоційного світу людини, тим самим спонукали учнів до їх осмислення, інтерпретації творів мистецтва, розвивали навички самостійної, індивідуальної та колективної художньо-комунікативної роботи.

Падалка Г. М. зауважує, що художній твір мистецтва задає емоційно-естетичні орієнтири сприйняття, надає можливість учню досягнути навколишній світ, який відтворений в художніх образах, усвідомити власну роль, а також себе в цьому світі. Від того, з якою музикою пропонується учням ознайомитися, які художні образи мають вплинути на формування життєвих і естетичних ідеалів, які аспекти мистецтва стануть основою їхнього художнього

світогляду залежить не лише просування учнів в музичному мистецтві, а і становлення художніх вимірів їх людського буття [6].

Особистість учня формується під впливом творчого вчителя, який застосовує інноваційні методи навчання, вміє створити творчу навчальну атмосферу, цінувати та з повагою ставитися до творчості учнів, впливати на них, переконуючи їх у важливості творчих пошуків.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, кожна особистість має яскраво виражений індивідуальний творчий потенціал, ефективним засобом розвитку якого є мистецтво. Різні його види сприяють включенню особистості у процес співтворчості з митцем (сприйняття твору, його естетична оцінка, естетичне судження).

Таким чином, вплив мистецтва на розвиток творчої особистості обумовлений всією організацією педагогічного процесу, внаслідок якого формуються творчі здібності, виховується творче мислення, розвивається творчий потенціал.

Творче освітнє середовище ми визначаємо, як педагогічно організоване середовище, що характеризується системністю взаємозв'язків його об'єктів, цілісністю, естетичною функціональністю, передбачає широке використання художніх творів мистецтв, організаційну зумовленість інтеграції мистецтв та діалогову взаємодію його представників, надає можливості впливу на творчу мотивацію суб'єкта, спонукає до творчого самовираження, сприяє розвитку творчої активності особистості, формуванню її художньо-комунікативних умінь.

Творче середовище в мистецькому просторі стає однією з умов співпраці, взаємодії, створення сприятливого клімату для творчої діяльності, позитивних емоцій та почуттів, що є мотивацією до успішної праці.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды: в 2-х т. / под. ред. А. А. Бодалева, Б. Ф. Ломова. – М.: Педагогика, 1980. – Т. 1. – 230 с.
2. Гончаренко Н. В. Гений в искусстве и науке / Н. В. Гончаренко. – М.: Искусство, 1991. – 432 с.
3. Жук Ю. О. Роль засобів навчання у формування навчального середовища / Ю. О. Жук // Нові технології навчання. – К.: ІЗМІ, 1998. – Вип. 22. – С. 106–112.
4. Корчак Я. Право ребенка на уважение / Я. Корчак. – М., 1990. – С. 175–194.
5. Миривська Ю. Створення творчого середовища як умова мотивації до формування художньо-комунікативних умінь майбутніх

учителів музики і хореографії / Ю. Мирівська // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань: ФОП Жовтий О. О., 2013. – Випуск 8. – Частина 1. – 365 с.

6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

7. Реброва О. Є. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва: [монографія] / О. Є. Реброва. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 295 с.

8. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – М.: Политиздат, 1991. – 560 с.

9. Ясвин В. А. Образовательная среда. От моделирования к проектированию / В. А. Ясвин – 2-е изд. – М.: Смысл, 2001. – 366 с.

REFERENCES

1. Ananiev, B. G. (1980). *Yzbrannye psykholohycheskye trudy*. [Selected psychological works]. Moscow.

2. Goncharenko, N. V. (1991). *Henyu y yskusstve y nauke*. [The genius in art and science]. Moscow.

3. Zhuk, Yu. O. (1998). *Rol' zasobiv navchannya u formuvannya navchal'noho seredovyshcha*. [The role of teaching aids in the formation of a learning environment]. Kyiv.

4. Korchak, I. (1990). *Pravo rebenka na uvazhenye*. [The right of the child to respect]. Moscow.

5. Mirovska, Yu. (2013). *Stvorenniya tvorchoho seredovyshcha yak umova motyvatsiyi do formuvannya khudozhn'o-komunikatyvnykh umin' maybutnikh uchyteliv muzyky i khoreohrafiyi*.

[Creation of a creative environment as a condition for motivation to form the artistic and communicative skills of future music teachers and choreography]. Uman.

6. Padalka, G. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriya i metodyka vykladannya mystets'kykh dystsyplin)*. [Pedagogics of art (Theory and methodology of teaching artistic disciplines)]. Kyiv.

7. Rebrova, O. E. (2013). *Teoretychne doslidzhennya khudozhn'o-mental'noho dosvidu v proektsiyi pedahohiky mystetstva: [monohrafiya]*. [Theoretical study of artistic and mental experience in the projection of art pedagogy: [monograph] Kyiv.

8. *Fylosofskyi slovar'*. (1991). [Philosophical Dictionary]. Moscow.

9. Yasvin, V. A. (2001). *Obrazovatel'naya sreda. Ot modelyrovannya k proektyrovannya*. [Educational environment. From modeling to designing]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕНГРИНЮК Оксана Володимирівна – аспірант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна НАПН України, методист науково-методичного центру виховної роботи та позашкільної освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VENGRINYUK Oksana Volodymyrivna – Postgraduate Student of the Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after I. Zyazyun NAPN of Ukraine.

Circle of scientific interests: professional training of the future teacher of musical art.

Стаття надійшла до редакції 23.03.2019 р.

УДК: 37.091.3:784:004.031.42

ЗОТОВА Вікторія Євгенівна – аспірант Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, <https://orcid.org/0000-0003-0548-1774> e-mail: vanilvetochka@gmail.com

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВОКАЛЬНОМУ НАВЧАННІ ПІДЛІТКІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Нова парадигма мистецької освіти у XXI столітті трансформує сучасний освітній простір, акцентуючи увагу на індивідуалізації диференціації, альтернативній та варіативній освітніх системах, що адаптуються до змін у

соціально-економічному середовищі країни та до швидких темпів зростання науково-технічного прогресу у світі [7]. Модернізація форм, методів та змісту процесу навчання у закладах початкової мистецької освіти є нагальною потребою, а процес реформування галузі – рушієм, що прискорює суттєві зміни